

FRANCESC FERRER I GIRONÈS
(1935-2006)

Francesc Ferrer i Gironès ens ha deixat quan més necessitàvem la seva ferma i la seva manera sàvia de procedir, molt pròpia de qui ha bregat tota una vida en diferents camps socials, polítics i de recerca. Rebem una rica herència que haurem d'administrar a consciència a fi de fer possible que els somnis d'en Francesc es facin realitat.

Fill de Girona, format a la ciutat, va quedar marcat positivament per l'escoltisme i va demostrar, des de la seva primera joventut, una inquietud per la problemàtica social a partir de la seva vivència cristiana exercint la secretaria tècnica de l'Associació Catòlica de Dirigents (1960). Sempre es va interessar per Girona; el trobem participant en bona part de les activitats cíviqes de la ciutat: soci promotor de la Llibreria «Les Voltes» (1963), que va ser un focus de catalanitat en moments de manca de llibertats. Organitzador de campanyes reeixides com «Català a l'Escola» (1966); l'interès per l'ensenyament del català no el va deixar fins a la seva mort perquè en Francesc tenia clar que, a més de saber la llengua pròpia, era imprescindible usar-la amb absoluta normalitat a tots els nivells formatius i sense excepció de matèries. Promotor i gerent del Patronat Santa Creu de la Selva (1962), que tenia cura d'oferir pisos a les famílies més humils a un preu molt millor que els del mercat. Fundador del premi Prudenci Bertrana (1968), com a protesta pel premi «Inmortal Gerona», instituït per l'ajuntament franquista, que obligava a participar-hi amb novel·les escrites en llengua castellana. Primer president d'Òmnium Cultural al Gironès (1972), que tanta i tan bona feina va realitzar en l'ensenyament de la llengua. Membre de la cooperativa «Papyrus» —que va fundar el diari *El Punt*— i col·laborador de *Presència*; membre de l'Institut d'Estudis Gironins; també va presidir el «Club d'Amics UNESCO», etc. El seu compromís envers la seva ciutat natal no el va privar de participar en altres iniciatives d'àmbit més ampli; així, per exemple, va ser un membre molt actiu en el Debat Costa Brava; va ser fundador d'Amics de la Bressola —escoles de Catalunya Nord obertes a tots aquells que volen donar una educació catalana als seus fills i filles— associació de la qual fou president; membre de la Societat Catalana d'Economia (Institut d'Estudis Catalans) i, darrerament, col·laborador de la Comissió de la Dignitat, per exemple.

Però va ser des de la presidència de la Cambra de Comerç i Indústria de Girona (1974-1977) des d'on va fer el millor aprenentatge per millorar la societat. Des d'aquell lloc, i en moments històrics tan delicats, en Ferrer va aprofitar per impulsar la cultura i la llengua i va aguantar nombrosos enfrontaments amb els poders econòmics més forts del moment. Va impulsar campanyes com la que tenia per lema «Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia» i la Marxa de la Llibertat. Es va adherir a la manifestació de protesta per l'estrall del riu Ter, sabent que tindria dificultats amb el representant de la indústria causant, un dels més forts membres de la Cambra. Gestionava molta activitat i mai donava la impressió de veure'l atabalat. Era un plaer contemplar el seu despatx i biblioteca, extraordinàriament ben ordenat. Tanta creativitat i variada té molt mèrit per part seva i un petit secret: el suport incondicional de la seva esposa Montserrat, que ha tingut cura de tramitar tants papers i d'oferir-li una ajuda inestimable.

Per copsar la personalitat de Francesc Ferrer cal veure la vessant batalladora per millorar el país. Un sol exemple: és la persona que més ha treballat pels interessos de la pagesia de la plana del tram final del riu Ter. Algun pagès guarda la documentació de les tramitacions polítiques d'en Francesc sobre el regadiu del Ter i ocupa diversos arxivadors i és la prova d'una dedicació mai superficial. El sistema de regadius i l'anada d'aigua del Ter a Barcelona amb incompliment del tractat, van ser motiu d'enorme preocupació des dels diferents càrrecs polítics exercits per Ferrer Gironès. Es feia present on algú estava patint alguna circumstància injusta, sigui per parar un camp de golf en lloc inapropiat o per atendre demandes de gent desempara-

da. Ha estat un polític accessible, a l'estil britànic, pendent de les persones més que no pas de les directrius partidistes. Els partits eren l'eina, però no el fi, i això ho han agrait els votants donant-li una confiança molt per sobre de les expectatives que el partit corresponent hauria obtingut sense la concurrència del seu nom.

Alguns títols dels seus llibres ja indiquen que el ventall de temes que el motivaven era molt ampli: *L'assimilació dels immigrants* (1967); *El problema de l'habitatge a Girona* (1967); també les qüestions econòmiques en les seves vessants del comerç i de la indústria (no endebades era professor mercantil per l'Escola de Comerç de Sabadell); vegeu els seus estudis: *El comerç a Girona* (1972), *La industrialització a les comarques gironines abans de la crisi* (1974), *Ordenació industrial a la Costa Brava* (1976), *L'estructura comercial a les comarques gironines* (1972) i particularment: *L'economia del set-cents a les comarques gironines* (1989). Ens ha deixat a la vegada una àmplia reflexió global sobre Catalunya en obres com: *Catalanofòbia: el pensament anticatalà a través de la història* (2000), o bé: *El gran llibre per la independència: mil raons a favor de les llibertats de Catalunya: 1461-2005* (2005).

Analitzant la intensa vida d'en Francesc Ferrer hom observa de seguida que la seva activitat central, l'eix que va vertebrar el seu treball, va ser la defensa de la nostra llengua. Va ser una dedicació continuada, tossuda i ferma i per això el llegat que heretem en aquesta qüestió és ingent. Si ens centrem a recordar les aportacions del patriota Francesc Ferrer en la defensa de la nostra llengua és tanta l'abundància de material, tants fronts on va ser present, tanta l'obstinació per aconseguir el que era just, que sobrepassa àmpliament les possibilitats d'espai d'aquesta necrologia. Com tantes persones de la seva generació va fer els seus estudis en castellà i no va tenir consciència del problema de parlar en català i escriure en castellà fins que va tenir necessitat de comunicar-se amb la seva família quan va iniciar el servei militar. Va ser aleshores quan va començar a estudiar la seva llengua clandestinament gràcies a unes classes organitzades per la Unió Excursionista de Catalunya. A partir de la tardana descoberta del propi idioma s'inicia un compromís que ja mai més pararà.

Sorprenen les quantitats de paper que arribava a generar i és que en Francesc tenia per costum escriure cartes davant qualsevol fet que considerava d'interès per fomentar la llengua o per evitar la seva desaparició. En el seu llibre: *Lletres de batalla: cartes per la llengua catalana* (1989) mostra un recull d'aquesta activitat peculiar. Escriu a tots els àmbits on creu que s'ha vulnerat algun dret lingüístic o per donar idees de foment de la llengua. Trobem cartes dirigides a representants de l'exèrcit espanyol, de la justícia, dels tribunals, de la fiscalia i dels registres; a notaris, a ministres i a alts funcionaris. La seva correspondència s'estableix també amb representants de l'ordre públic, de la cultura, de l'esport i de la televisió; amb personatges polítics com Jordi Pujol, Calvo Sotelo o Felipe González. El recull de cartes inclou moltes de les respostes a les seves queixes i suggeriments. Val a dir que sovint el resultat de la seva gestió va ser positiu i que sense l'oportunitat de la carta no s'hauria avançat en temes que altres deixaven per impossibles. Igualment, en un dels seus primers llibres: *Via fora!* (1982) es mostren documents adreçats a diverses personalitats.

Pius Pujades, en el seu llibre de diàleg amb en Francesc: *La Batalla de la llengua: converses amb Francesc Ferrer i Gironès* (1988), ja adverteix: «En Francesc Ferrer em mostra tres volums enquadrats de material. Volums que fan quatre dits ben bons de gruix cada un. Tot són còpies de cartes i respostes. Cartes a ministres, a presidents d'empreses importants, a directors generals, a secretaris generals de partits, a jutges, a militars, a alcaldes», però això s'escriu l'any 1988 i aquests volums han augmentat considerablement des d'aleshores perquè la feina d'en Francesc Ferrer s'ha multiplicat a mesura que han passat els anys.

Els seus llibres, si no són monogràfics sobre la llengua, solen incloure algun capítol que hi fa referència. Per exemple, a *Catalunya light...?: els espanyols no són catalans* (1986) apro-

fita per parlar sobre la llengua catalana i el paper que hi juguen els intel·lectuals espanyols, sobre la llengua catalana al Senat espanyol o també sobre la relació entre la llengua catalana i l'administració militar. En aquest llibre proposa una idea agosarada: instituir un dia nacional contra el sucursalisme lingüístic i considera que cal un Dia d'Acció per la Llengua a celebrar anualment.

La seva obra cabdal sobre la llengua és el volum documentat amb rigor: *La persecució política de la llengua catalana: història de les mesures preses contra el seu ús des de la Nova Planta fins avui* (1985). Francesc Ferrer sempre aprofitava les estones lliures per fer cap a arxius i biblioteques, moltes vegades llocs desconeguts per a la majoria d'estudiosos. El llibre sobre la persecució política és fruit d'aquest afany de recerca i és de lectura molt recomanable per a qui vol estar assabentat dels problemes que ha passat i encara passa la nostra llengua per a sobreviure. És un detallat estudi que va des dels inicis de la persecució legal a mitjans del segle XVII fins a la transició al règim constitucional després de la dura etapa de la dictadura del general Franco.

Altres obres les va escriure per obrir els ulls d'aquells que no donen importància a la continuïtat de la nostra llengua; és el cas del llibre: *Insubmissió lingüística* (1990). En Francesc és ben clar: «A finals del segle XX els catalans tenim la defensa de la nostra nació en la lluita a favor de la plena i definitiva normalització de la llengua catalana, amb la qual cosa no solament reconstruïm la nacionalitat catalana, sinó que també deixem de ser víctimes de l'assimilisme espanyolista imperant». I segueix: «Heus ací la gran transcendència de la lluita per la insubmissió lingüística. No al sotmetiment estatal. Sí a la construcció de Catalunya fins a fer realitat que el català sigui la nostra llengua pròpia a cada moment, a tot arreu».

Una de les aportacions més útils és la que va escriure conjuntament amb en Josep Cruañas: *Els Drets lingüístics dels catalanoparlants* (1990); tant és així que bé podem considerar aquest estudi com d'obligada consulta, un llibre de capçalera perquè, si els tinguéssim en compte, les coses ens anirien d'altra manera. És bo recordar que és un llibre estretament vinculat a l'Institut d'Estudis Catalans. Els seus autors, quan el tingueren redactat i després de contactes amb membres de la Secció Filològica, varen mostrar el primer esborrany a qui aleshores (1990) n'era el President, el Dr. Emili Giral i Raventós que, evidentment, s'hi va implicar a fons. En el pròleg que ell mateix va tenir cura d'escriure ja explica que l'Institut no podia pas ser indiferent a un llibre d'aquestes característiques perquè «d'acord amb el segon article dels seus Estatuts, té entre les seves finalitats no solament l'estudi de la llengua i l'establiment de la normativa, sinó també la de "vetllar perquè el seu procés de normalització sigui coherent arreu del seu àmbit lingüístic"». Així, gràcies a aquesta nova obra podem orientar-nos sobre els nostres drets lingüístics exposats per àmbits i els procediments administratius i jurídics a seguir. A més, un interessant apèndix documental avala el que s'exposa.

Francesc Ferrer era un assidu col·laborador de diaris i revistes i els seus articles requerien un estudi exhaustiu per extreure'n, ben segur, interessants conclusions sobre el seu pensament i les seves prioritats. Els seus articles els trobem des de l'antiga *Presència*, de la qual fou redactor, fins l'escrit dominical a *El Punt*, passant naturalment per tot tipus de publicacions. Per tenir una idea aproximada d'aquesta vessant d'en Ferrer és recomanable consultar la seva pàgina web que per decisió expressa, i amb encert, de la família, segueix oberta www.francescferrer.net

Activisme compromès, reflexions que ens arriben en els seus llibres, l'actualitat explicada en articles, però Ferrer aprofita les possibilitats de la política per millorar la situació de la llengua catalana. Va venir un moment que el compromís social es va traduir en la necessitat de passar a la política. Va ser l'únic gironí present a la reunió de l'any 1974 a Montserrat per constituir un partit polític que en el futur seria Convergència Democràtica, partit cridat a governar

Catalunya durant dues llargues dècades seguides i liderat per Jordi Pujol, amb qui Francesc Ferrer sempre va tenir una bona amistat. Convergència era un partit pel qual Ferrer va sentir afinitat perquè defensava la cultura i la llengua de Catalunya; per altra part, en aquells anys primerencs del partit, hom parlava de la via sueca, una socialdemocràcia que casava perfectament amb el sentir inquiet de Ferrer. L'any 1977 es presentà al Senat per Convergència Democràtica i militarista en aquest partit fins l'any 1978; aleshores es donà de baixa i a les eleccions del 1979 es va presentar al Senat com a independent pel Partit dels Socialistes de Catalunya. Hi va ser fins al 1993, un total de cinc legislatures. Fou, més tard, diputat independent d'Esquerra Republicana de Catalunya al Parlament de Catalunya en la V i VI legislatura (1995-2003) i l'any 2003 va encapçalar la candidatura del mateix partit a les eleccions municipals a l'ajuntament de Girona, on tingué tasques de govern i on va esmerçar els darrers esforços de la seva vida.

Observant les seves intervencions al Senat i posteriorment al Parlament de Catalunya es veu que el percentatge d'iniciatives que tenen com a objectiu la llengua va creixent amb el temps. La seva passió es feia present quan pujava a les tribunes d'oradors. En les seves intervencions no hi faltava mai l'humor, la passió i, algunes vegades, l'acalorament. És absolutament impossible de detallar les iniciatives del senador i parlamentari Ferrer per defensar la llengua, però heus aquí alguns temes que ens serveixen per copsar la varietat i l'actitud de no baixar mai la guàrdia: l'ensenyament de la llengua catalana, la discriminació de la llengua catalana, la unitat de la llengua catalano-valenciano-balear, el coneixement de la llengua catalana per part dels funcionaris que exerciran a Catalunya, l'ús de la llengua catalana a les Forces Armades, l'ús de la llengua catalana en els mitjans de comunicació, l'exigència de la llengua catalana a les convocatòries d'accés a la funció pública del personal de l'Administració perifèrica de l'Estat, l'ús de la llengua catalana a les televisions privades, la regulació de l'ús de la llengua catalana a les escriptures públiques, l'emissió del permís de conduir bilingüe per a tots els ciutadans catalanoparlants, l'etiquetatge en català, l'ús del català en la redacció dels certificats de defunció, la publicitat institucional de l'Estat en idioma català, el canvi de nom de la ciutat de «Gerona» per «Girona» i un llarg etcètera. Per copsar la dimensió de la seva feina al Senat i al Parlament hom ha de consultar forçosament la documentació que proporcionen els serveis de documentació respectius; qui els consulti veurà que la feina feta és absolutament gegant vista en el seu conjunt. En definitiva, no deixava passar ni una ocasió per reivindicar els drets lingüístics i trobava totes les esclertes per ampliar-los.

Francesc Ferrer i Gironès ens ha deixat a una edat en què podíem esperar-ne molt encara, però el recordarem així, amb plenes facultats creatives, fent aportacions a la comunitat, lúcids escrits i discursos ben travats. Va tenir el reconeixement públic en l'homenatge promogut per la Fundació Josep Irla el mes de juny de 2005; paral·lelament, es va publicar: *Francesc Ferrer i Gironès, un patriota al servei d'un poble* (2005), en el qual onze personalitats ofereixen la seva visió de l'homenatjat, hi ha un recull de diferents articles sortits de la ploma d'en Francesc Ferrer i acaba amb una interessant secció de fotografies de la seva vida. També l'any 2005 va rebre la Creu de Sant Jordi, distinció que va sumar-se a la Medalla d'Or del Consell Superior de Cambres de Comerç (1977), el Premi de Normalització Lingüística de l'ADAC (1986), l'Orde del Mèrit Constitucional (1988) i la menció personal del Premi Aramon i Serra a la Lleialtat lingüística (1993). Aquest català exemplar és ja un referent que ens empeny a no deixar que la comoditat faci que preocupacions com les seves quedin en mans d'uns pocs. Precisament quan una persona d'aquestes falta és quan notem el seu buit de manera més evident. Que descansi en pau.